

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2020

УДК 81'37
М 74

Рецензенти:

- Леміш Н.Є.** доктор філологічних наук, професор
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова (м. Київ)
- Толчеева Т.С.** доктор філологічних наук, професор
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 5 від 28 травня 2020 р.*)

Колектив авторів:

Аладько Д.О., Деменчук О.В., Калініченко М.М., Кінащук А.В., Кучма Т.В.,
Мізін К.І., Орел І.І., Павлова О.І., Павловська Л.О., Славова Л.Л., Тропіна Н.П.,
Чеберяк А.М.

М 74 **Мовна концептуалізація ментального простору людини :**
колективна монографія / кол. авт. ; голов. ред. О. Деменчук. Рівне: РДГУ,
2020. 135 с. (Історія та сьогодення філологічної науки ; т. 3).

Linguistic conceptualisation of person's mental space : Collective
work / auth. ; O. Demenchuk (ed.). Rivne: RSUH, 2020. 135 p. (History and
Contemporaneity of Philological Science ; v. 3).

У колективній монографії представлено розвідки, предметом аналізу яких є проблематика мовної реконструкції ментального світу людини. На матеріалі германських та слов'янських мов (англійська, німецька, чеська, польська, болгарська, українська, російська) розглянуто низку актуальних питань, присвячених семантичному моделюванню ментального простору людини, аналізу концептів ментальних ситуацій, вивченню природи функціонування ментальних образів, дослідженню властивостей ментальних категорій.

The collective work deals with the linguistic reconstruction of person's mental world. Based on the Germanic and Slavic languages (English, German, Czech, Polish, Bulgarian, Ukrainian and Russian), the paper focuses on the topical issues related to the semantic modelling of person's mental space, the analysis of mental situation concepts, the study of mental images functioning, the investigation of mental category features.

УДК 81'37

ЗМІСТ

**МЕНТАЛЬНІ КАТЕГОРІЇ
У ВИМІРІ МОВОЗНАВЧИХ ПАРАДИГМ**

Кінащук А.В. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ КАТЕГОРІЙ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ТА ІРРАЦІОНАЛЬНОСТІ: ВІД ПОРІВНЯЛЬНО- ІСТОРИЧНОЇ ДО СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ	6
Славова Л.Л. ПОНЯТТЯ РОЗУМІННЯ ТА НЕРОЗУМІННЯ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	19

**МЕНТАЛЬНІ СИТУАЦІЇ
У ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ**

Аладько Д.О. МЕНТАЛЬНО-ЕМОЦІЙНА І ПОВЕДІНКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОМІНАЦІЙ ПОСУДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	28
Деменчук О.В. МОДЕЛІ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ ЛЕКСИКИ ДЕВІАНТНИХ МЕНТАЛЬНИХ СТАНІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)	40
Кучма Т.В. ВЕРБАЛЬНІ АСОЦІАЦІЇ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)	55
Мізін К.І. ОБ'ЄКТИВАЦІЯ СМИСЛІВ ДУРОСТІ У ГАСТРОКОНЦЕПТАХ (НА МАТЕРІАЛІ УСТАЛЕНИХ ПОРІВНЯНЬ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ) ...	63
Павловська Л.О. АРХЕТИПНІ МІФОЛОГІЧНІ ОБРАЗИ В СЕМАНТИЦІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ ...	70

**МЕНТАЛЬНІСТЬ
У НАЦІОНАЛЬНІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ**

Орел І.І. ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СЕМАНТИЦІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ФОЛЬКЛОРНИМ КОМПОНЕНТОМ	80
Павлова О.И. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНГЛИЙСКОГО ТЕРМИНОПОЛЯ «МЕНТАЛЬНОЕ ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА»	92
Тропина Н.П. ВТОРИЧНЫЕ ПРЕДИКАТЫ МЕНТАЛЬНОСТИ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	102

**МЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ
У ВИМІРІ ЛІНГВОДИСКУРСИВНИХ ПРАКТИК**

Чеберяк А.М. МОВНИЙ ПОРТРЕТ Д. ТРАМПА У ЛІНГВО- КОГНІТИВНОМУ ТА КОМУНІКАТИВНОМУ АСПЕКТАХ	113
---	------------

**МЕНТАЛЬНІ ОБРАЗИ
У ПРОСТОРИ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ**

Калініченко М.М. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ОБРАЗ ЛЮДИНИ В ЛІТЕРАТУРІ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОГО РОМАНТИЗМУ	126
---	------------

**МЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ
У ВИМІРІ ЛІНГВОДИСКУРСИВНИХ ПРАКТИК**

Чеберяк А.М.

кандидат філологічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

**МОВНИЙ ПОРТРЕТ Д. ТРАМПА У ЛІНГВО-КОГНІТИВНОМУ
ТА КОМУНІКАТИВНОМУ АСПЕКТАХ**

Проблема дослідження мовної особистості і її мовленнєвої поведінки – одне з центральних питань сучасної лінгвістики. Особливий інтерес представляє вивчення дискурсу публічної особистості, зокрема дискурсу політичного лідера.

Предметом нашого дослідження є система лінгвістичних засобів, притаманна конкретній мовній особистості з урахуванням її психологічних характеристик.

Успіх промови політика напряму залежить від того, наскільки він зможе знайти відгук у свідомості людей. При цьому політичний діяч інтуїтивно обирає з величезного інвентарю можливих лінгвістичних засобів ті, які для нього найбільш звичні, а отже найбільш, на його думку, підходять для даної ситуації. Цей інтуїтивний вибір, так чи інакше, відображає ментальний простір мовця, характеризує його як особистість.

Суб'єктом політичного дискурсу є мовна особистість політика, чия мовна поведінка, з одного боку, є досвідом усього його життя, індивідуальним набором мовних властивостей, а з іншого – синкретичним феноменом, ускладненим інституціональним компонентом, оскільки політик здійснює свою діяльність в інституціональному політичному дискурсі.

Як відомо, вперше поняття «мовна особистість» використовує російський мовознавець В.В. Виноградов, який аналізує його під час опису автора художнього твору (Виноградов, 1980, с. 57). Пізніше окремі питання мовної особистості були предметом дослідження Ю.М. Караулова, Л.В. Щерби, О.А. Земської, О.О. Залевської, В.І. Карасика, Г.І. Богіна, К.Ф. Седова, К.В. Іванцової, С.Я. Єрмоленко, Ф.С. Бацевича та інших.

Найпопулярнішим у сучасній когнітивно-комунікативній лінгвістиці є визначення мовної особистості, запропоноване Ю.М. Карауловим, який тлумачить цей термін як «сукупність (і результат реалізації) можливостей до створення й відтворення мовленнєвих текстів, які відрізняються: а) ступенем структурно-мовної складності, б) глибиною й точністю відображення дійсності, в) визначеною мовною спрямованістю» (Караулов, 1987, с. 245). За Карауловим, мовна особистість формується на трьох рівнях: 1) вербально-семантичному (лексикон: знання про мову й у мові); 2) лінгвокогнітивному (тезаурус мовної особистості: мовна картина світу особистості, відбита у використанні улюблених розмовних формул, зворотів, особливої лексики, яка робить людину впізнаваною); 3) мотиваційному (система правил, навичок і вмінь спілкування, комунікативних ролей, мотивів, цілей, інтенцій, які керують особистістю у процесі комунікації) (Караулов, 1987, с. 53).

Українська дослідниця О. Тарасова проектує рівні Ю. Караулова на контексти структури комуніканта: мікроконтекст, що характеризує мовця як конкретну мовну особистість із наявною комунікативною інтенцією, властивою їй у конкретній ситуації спілкування; макроконтекст, який відносить мовця до певного соціуму й культури; метаконтекст, що характеризує світобачення мовця й ту концептуальну систему в межах якої він мислить (Селіванова, 2010, с. 445).

На думку О.О. Селіванової, мовна особистість – «іманентна ознака особистості як носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та реалізацію їх у процесах продукування, сприйняття, розуміння й інтерпретації вербальних повідомлень, текстів, а також при комунікативній взаємодії (Селіванова, 2010, с. 445).

Як бачимо, вербалізація параметрів, за якими може аналізуватися мовна особистість, здійснюється лише у процесі комунікації або ж у цілому дискурсі. Для найбільш повного і точного опису мовної особистості потрібна, в першу чергу, реконструкція і аналіз її мовного портрету.

За визначенням Т.П. Тарасенко, мовний портрет – це «сукупність мовних й мовленнєвих характеристик комунікативної особистості або певного соціуму протягом окремого періоду існування (Тарасенко, 2007, с. 8). Г.Г. Матвеева тлумачить цей термін як «набір мовних уподобань конкретного відправника тексту в конкретних

обставинах для актуалізації прихованих впливів на певного одержувача» (Матвеева, 1993, с. 14).

Отже, основною відмінністю цих двох понять є, по-перше, часовий вектор, по-друге, певний зріз у розвитку комунікативного потенціалу людини. Це те, як традиційно описує й сприймає певну людину громадськість, тобто якийсь стереотипний образ (Мухортов, 2004, с. 34). В нашому дослідженні услід за Н.В. Деренчук мовну особистість трактуємо як узагальнене поняття для характеристики особливостей індивіда в динамічному розвитку, а мовний портрет для детальної характеристики лінгвістичних та екстралінгвістичних ознак певної особистості в конкретний період (Деренчук, 2018, с. 37).

Об'єктом нашого дослідження стала мовна особистість чинного президента США Дональда Трампа. На сьогоднішній день Дональд Трамп, безперечно, є одним з найяскравіших американських політиків, мовлення якого є вкрай неортодоксальним. Феномен Д.Трампа ще довго буде у центрі уваги дослідників, оскільки надто неоднозначною є як сама особистість президента, так і його виступи. Мільярдер, бізнесмен, шоумен, Д. Трамп отримав найкращу освіту, проте його промови часто спантеличують як поціновувачів, так і відвертих критиків політика. Під час виборчої кампанії Дональд Трамп сам себе висунув кандидатом в президенти, виграв теледебати, і пізніше був визнаний республіканським кандидатом попри бажання верхів партії. І хоча опоненти Трампа стверджують, що його виступи свідчать про брак належної освіти, а невеликий лексичний запас і те, як він ним оперує, відповідають рівню молодших класів середньої школи, що логіка його висловлювань зазвичай сумнівна або зовсім відсутня, він користується стабільною підтримкою електорату. Деякі журналісти називають промови Д. Трампа «word salad» (салат зі слів), або навіть приписують йому ранні прояви хвороби Альцгеймера за його хаотичну мовленнєву поведінку (Lakoff, 2016). Проте відомий лінгвіст-когнітивіст Дж. Лакофф вважає, що Трамп, насправді, використовує ефективні дискурсивні механізми, щоб донести те, що він хоче, своїй аудиторії, він дуже обережний і уважний під час добору мовних засобів, його промови стратегічно продумані (Lakoff, 2016).

Спробуємо визначити основні риси мовного портрету Д.Трампа на змістовому та комунікативному рівнях.

Змістовий компонент мовного портрета Д.Трампа містить ключові концепти індивідуальної картини світу, які використовує політик у своїх виступах. Вони відображають особливості професійної

діяльності особистості і вербалізуються цілим комплексом мовних засобів, якими автор користується для опису світу. Вивчення мовної специфіки втілення концептів дозволяє змоделювати і описати певну ділянку концептосфери носія мови, визначити індивідуальну інтерпретацію концептів і скласти уявлення про світогляд президента в той чи інший період.

Так, когнітивний рівень мовної особистості Д. Трампа відображає ієрархію понять і цінностей, які важливі як в національному, так і в особистісному плані. Як показав аналіз матеріалу, ключові концепти президента Д. Трампа безпосередньо пов'язані з традиційними американськими цінностями, відхилення від яких, на думку президента, породило у сучасному американському суспільстві велику кількість серйозних проблем: насилля, ріст злочинності, наркоманію, руйнування сімей тощо. Перш за все, це універсальні соціальні (*family, society, nation*), духовні (*honesty, justice, faith*), матеріальні (*natural resources, work, jobs, wealth*) цінності. Серед групових важливими для нього є такі західні цінності, як *man, individual rights and freedoms, freedom of choice, law and order*; християнські цінності (*God, faith, traditions, family, traditional family, spirituality*); національні цінності (*progress, freedom, safety, liberty, equality, unity of nation, individualism, prosperity, exceptionalism, growth, leadership*).

Вербально-семантичний рівень мовної особистості Дональда Трампа представлений такими найбільш вживаними семантичними полями: «patriotism», з ядром *patriots, nation, the nation-state, the United States, the greatest country, pro-American*; «terrorism», ядром якого є слова – *ISIS, terrorist, attack, radical, Iraq, suicide bomber*; «illegal immigration», з ядром, представленим словами *Mexico, rapists, killers, wall, drugs*; «crime», з ядром *law enforcement, violence, guns, victims, Second Amendment*; «unemployment», з ядром *welfare, jobs, taxes, contract*; «healthcare», з ядром, представленим словами *healthcare plan, Obamacare, reform*; «prosperity», з ядром *wealth, power, prestige, success*; «media», ядром якого є слова *fake news, made up facts, liars, fake dossiers*; «opponents», ядром якого є *crooked politics, Democrats, horrible people, corruption, American decline*; «change», представлене ядром *rebuilding, restoring*; «religion», з ядром *God, glory, blessing, prayer, preacher, religious liberty*.

Семантичні поля «illegal immigration», «patriotism» та «prosperity» є найбільш частотними у досліджуваному матеріалі.

Щодо комунікативної складової, то аналіз засвідчив, що президент Д. Трамп уміло користується, в першу чергу, маніпулятивними стратегіями, а також стратегією самопрезентації, дискредитації, опозиціонування та персуазивності. Найбільш частотними виявилися стратегії самопрезентації (35%) та персуазивності (32%).

Манера мовлення Д. Трампа, з одного боку, відрізняється образністю, експресивністю та емоційністю, його промови наділені величезним медійним потенціалом, насичені різноманітними риторичними прийомами, стилістичними та композиційними конструкціями, з іншого – мовлення Трампа рясніє логічними помилками, воно іноді погано структуроване, а відстежити хід думок часом не видається можливим, оскільки оратор часто переходить з однієї теми до іншої, не завершуючи почату думку.

Психоаналітик Джастін А. Франк однією з причин мовних проблем Д. Трампа називає його опору на бінарне мислення (Франк, 2019). Таке мислення позбавлене гнучкості, будь-яку складність воно перетворює на джерело загрози, якої слід уникати. Людина з бінарним мисленням протиставляє поняття і розділяє все на хороше і погане, законне чи незаконне, але найголовніше на переможців і переможених. Така людина не в змозі уявити собі компромісну ситуацію. Опора на бінарне мислення простежується у висловленнях Трампа, побудованих на антитезі та контрасті.

We're fighting a lot of forces. They're forces that are doing the wrong thing. They're just doing the wrong thing. I don't want to talk about what they have in mind. But they do the wrong thing. But we're doing what's good for our country for the long-term viability and survival. Like, for instance, \$700 billion got approved for our military. Our military was going to hell (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

In 2017, our brave ICE officers arrested more than 100,000 criminal aliens who have committed tens of thousands of crimes. And believe me, these are great people. They cannot — the laws are just against us. They're against — they're against safety. They don't make sense. And you meet with Democrats and they're always fighting for the criminal. They're not fighting for law-abiding citizens. They're always fighting for the criminal. Doesn't make sense. ... The Democrats voted in favor of sanctuary cities. In other words, they voted to protect criminal aliens instead of voting to protect the American citizens (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

У системі координат «ми» – «вони» політик здійснює самопрезентацію, окреслюючи «своє коло», і відмежовує «своїх» або «наших» від «чужих». У мовному аспекті «своє» функціонує в семантичному оточенні одиниць з позитивною оцінкою, а «чуже», і взагалі «інше», оцінюється негативно.

Використання Трампом фрагментарних синтаксичних конструкцій, вставних слів Д. Франк називає іншим симптомом мовного розладу, що полягає в нездатності пов'язувати причини і наслідки. Для Трампа думки та події фрагментовані, а кожне нове враження є унікальним. Він чіпляється за одну чи дві події, що пов'язують його розрізнені думки. У психоаналізі слова розглядаються як продукт мислення, що передує дії. У Трампа спостерігаємо мовлення людини, в якій межі між словами, думками і вчинками практично неможливо відрізнити (Франк, 2019). Він говорить, не замислюючись про смисл. Трамп часто не може завершити речення. Він ніби перериває свій мисленневий процес сторонніми думками або асоціаціями, зрозумілими лише йому.

So, under my administration, and with your help — don't forget — you, many of you, were the forgotten people. You were the people that, when the polls came out, they didn't know that you existed. The Democrats are trying to figure out who you are, because they want to get you back. But you are people — we've had people that never voted, but they're great patriots — but they never saw anybody they wanted to vote for. Then they go to the election, they've got Trump-Pence, Trump-Pence. They got hats, they got all sorts of things. Trump over here — “Make America Great Again” hats. Right? (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

Do you ever notice that Biden, no, do you ever notice that Biden oftentimes gets the state wrong? He's in Iowa and he says it's good to be in Idaho. No, no, you're in Iowa. He's in New Hampshire and he says it's great to be in Ohio. No, no, no, you're in New Hampshire. That happens to him all the time, hasn't happened to me yet. When that happens, there's nothing you can do to make up for it. You might as well just walk off the stage because the speech is a disaster. Right, right. But we just turned the United States into the dominant energy superpower of the world, of the world. And because of the Chinese virus, what happened about three months ago, it looked like we were in big trouble and we were, and I got it back together. I called Russia. Right, I called Russia (Campaign Rally in Tulsa, Oklahoma, 2020).

Мовленню Д. Трампа притаманний спрощений синтаксис, представлений переважно простими реченнями, що тяжіють до розмовного регістру. Навіть у заздалегідь підготовлених промовах, на кшталт Інавгураційної промови або ж Звернення до нації, політик переважно послуговується неускладненими синтаксичними конструкціями.

We've ended the war on American energy. We were in war. And we've ended the war on beautiful, clean coal. One of our great natural resources. And very important for our defense—coal—very important for our defense. Because we have it. We don't have to send it through pipes. We don't have to get it from foreign countries. We have more than anybody. And they wanted to end it. And our miners have been mistreated and they're not being mistreated anymore. We're doing tremendous business (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

Ще однією рисою мовного портрету Д. Трампа є зловживання повторами. Повтори використовуються для привернення уваги аудиторії до певного факту дійсності або з метою переконання реципієнта і акцентування уваги на якомусь певному предметі чи явищі. Д. Трамп активно використовує повтор з метою наголосити ті думки, які, на його думку, адресат має закарбувати у пам'яті. Повтор може бути тавтологічним, який виникає при багаторазовому вживанні одних і тих самих мовних одиниць – морфем, слів, словосполучень чи речень. Семантичний повтор виникає на рівні словосполучення, речення або тексту, коли вживаються семантично подібні мовні одиниці з різним планом вираження, тобто реалізується у семантичній еквівалентності. Для мовлення Трампа характерні і тавтологія і семантична еквівалентність.

We had a rough campaign. It was nasty. It was one of the nastiest, they say. They say Andrew Jackson was always the nastiest campaign. They actually said we topped it. It was a nasty — it was a nasty — both in the primaries and in the — in the election. But, you see, we thought, after the election, it would stop. But it didn't stop; it just started. And tremendous corruption. Tremendous corruption (Remarks after Acquittal, 2020).

And after years of rebuilding other nations — we rebuild other nations — we rebuild other nations that have a lot of money, and we don't ever say, "Hey, you got to help." We're finally rebuilding our nation. We're rebuilding our nation. And we're restoring our confidence and our pride (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

Спрощений синтаксис Трампа виявляється також у використанні так званих слів-наповнювачів, слів-філерів: *I think, I guess, I don't think, Look, You know, I'll tell you, As you know, I say* тощо.

It's the only good headline I've ever had in the Washington Post, I'll tell you (Remarks after Acquittal, 2020).

Look, I have great respect for The Times (Campaign Rally in Tusla, Oklahoma, 2020).

You know, all of a sudden they think I'm going to be running for office, let's say (Remarks after Acquittal, 2020).

So, folks, if you don't mind – I'll tell you what – it's amazing how many people understood the Paris Accord, because it sounds so good (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

As you know, I did many many speeches. ... You know, I say, every time I hear that, the wall gets 10 feet higher. You know that, right? Every time. Every single time. Okay? (Donald Trump's acceptance speech, 2016).

Let me tell you, if we didn't win, the stock market would have crashed (Remarks after Acquittal, 2020).

Такі конструкції допомагають президенту заповнити паузи, а з риторичної точки зору вживання менш формальних виразів та зворотів, що тяжіють до розмовного регістру, зменшує дистанцію між оратором та його аудиторією.

Наступна особливість мовного портрета президента Д. Трампа – використання конструкцій, що містять питання і відповіді на них.

Імітуючи незнання, сумніви, автор за допомогою питання прагне активізувати думки адресата, заручившись підтримкою і порозумінням щодо знайденого рішення. Президент ставить «потрібні» запитання і пропонує «правильні» відповіді, що дозволяє консолідувати позиції, зблизити оцінки адресанта і адресата.

After four years of Hillary Clinton, what do we have? ISIS has spread across the region, and the world. Libya is in ruins, and our Ambassador and his staff were left helpless to die at the hands of savage killers. Egypt was turned over to the radical Muslim brotherhood, forcing the military to retake control (Donald Trump's acceptance speech, 2016).

I say, what? Come for love? You've got these people coming, half of them are criminals. They're coming for love? They're coming for a lot of other reasons, and it's not love (Donald Trump's acceptance speech, 2016).

Трампа як президент культивує в собі почуття власної величі, він часто заявляє, що є єдиним, хто може все виправити, вирішити всі проблеми. Така стратегія носить назву комунікативного патерналізму і реалізується у мовленні Д. Трампа частим

використанням займенника 1 особи однини «Я» для підкреслення лідерських якостей мовної особистості. Патерналістська інтенція полягає у тому, що політик бере на себе зобов'язання вирішення проблем, які найбільше хвилюють громадян. Трамп зосереджений на собі як єдиній людині, яка може принести і приносить зміни.

Every day I wake up determined to deliver a better life for the people all across this nation that had been ignored, neglected and abandoned.

These are people who work hard but no longer have a voice. I am your voice.

Nobody knows the system better than me, which is why I alone can fix it.

When I take the oath of office next year, I will restore law and order to our country.

In this race for the White House, I am the law and order candidate.

By ending catch-and-release on the border, we will stop the cycle of human smuggling and violence. Illegal border crossings will go down. We will stop it. It will not be happening very much anymore. Believe me (Donald Trump's acceptance speech, 2016).

You are so lucky I'm president, that's all I can tell you (Campaign Rally in Tulsa, Oklahoma, 2020).

Однак насправді, говорить Д. Франк, «люди з порушенням обробки лінгвістичної інформації не можуть користуватися словами для модуляції своїх почуттів и це різко обмежує коло того, що вони можуть вирішити чи виправити. Його претензійні заяви грають роль захисту, що допомагає йому заперечувати невміння мислити. Його пишномовні прокламації типу «тільки я можу все виправити» представляють зручну альтернативу необхідності думати, приділяти увагу або намагатися щось зрозуміти» (Франк, 2019).

Культ величі Д.Трампа, який, на думку Д. Франка, є емоційним наслідком дислексії, виявляється також у схильності до гіперболізації. А з точки зору сучасної риторики, гіперболізація є ефективним засобом емоційного впливу на аудиторію.

I will be the greatest jobs president that God has ever created (Donald Trump's acceptance speech, 2016)

And remember this, remember this: We've gotten—you know, somebody got on television recently and they said, actually, this is the first time I can remember—Trump made campaign promises. He may be the only person that actually fulfilled more promises than he made. I think that's true. I fulfilled more promises (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

In just three short years, we have shattered the mentality of American decline, and we have rejected the downsizing of America's destiny. We have totally rejected the downsizing. We are moving forward at a pace that was unimaginable just a short time ago, and we are never, ever going back (State of the Union Address, 2020).

Для мовлення Трампа характерна також пристрась до суперлативів.

I am thrilled to report to you tonight that our economy is the best it has ever been. (...)

One of the biggest promises I made to the American people was to replace the disastrous NAFTA trade deal. In fact, unfair trade is perhaps the single biggest reason that I decided to run for President. (...)

The American nation was carved out of the vast frontier by the toughest, strongest and most determined men and women ever to walk on the face of the Earth. (...)

Our brightest discoveries are not yet known. Our most thrilling stories are not yet told. Our grandest journeys are not yet made (State of the Union Address, 2020).

Іншою яскравою рисою неортодоксального мовлення Трампа, що кидається в очі будь-кому, хто читає або слухає виступи політика є вульгаризація, наближення мовлення до розмовного регістру. У дискурсі Трампа чітко простежується лексична й синтаксична апроксимація до дискурсу пересічного громадянина, що виявляється у використанні просторіч, колоквіалізмів, вульгаризмів, фамільярних звертань тощо.

Ця риса мовної особистості Трампа може використовуватися з маніпулятивною метою, щоб продемонструвати простим жителям Америки, що «сильні світу цього» близькі до народу і розмовляють з ним однією мовою.

By the way, what a nice picture that is. Look at that. I'd love to watch that guy speak. Oh, boy. That's a—I try like hell to hide that bald spot, folks. I work hard at it. It doesn't look bad. Hey, we're hanging in. We're hanging in. We're hanging in there, right? Together, we're hanging in (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

And then you have the presidential election coming up again, and you clobber them because everybody gets off their ass and they get out and they work. Right? And they work. And they work and work and work (Remarks at the Conservative Political Action Conference, 2018).

Іноді президент США дозволяє собі використовувати навіть ненормативну лексику: *And you have to understand, we first went*

through Russia, Russia, Russia. It was all bullshit (Remarks after Acquittal, 2020). Цей прийом також використовується політиком для привернення уваги до своєї персони та проблем, які він піднімає у малоосвічених верств населення Америки. Крім того, подібні лексичні засоби низького реєстру слугують для створення різко негативної або, навпаки, вкрай позитивної оцінки і певної емоційності мовлення.

Підвищена емоційність та емотивність може досягатися ще й завдяки використанню різноманітних стилістичних засобів, засобів експресії. Найбільш поширеними у мовленні президента є: епітети (*The vision I will lay out this evening demonstrates how we are building the world's most prosperous and inclusive society — one where every citizen can join in America's unparalleled success and where every community can take part in America's extraordinary rise* (State of the Union Address, 2020).), метафори (*The people are the heart of our country, their dreams are the soul of our country, and their love is what powers and sustains our country. We must always remember that our job is to put America first* (State of the Union Address, 2020).), порівняння (*There's too much. It's like – it's like take the New England Patriots and Tom Brady and have them play your high school football team. That's the difference between China's leaders and our leaders.* (Donald Trump's acceptance speech, 2016).), синтаксичний паралелізм (*Jobs are booming, incomes are soaring, poverty is plummeting, crime is falling, confidence is surging, and our country is thriving and highly respected again. America's enemies are on the run, America's fortunes are on the rise, and America's future is blazing bright. (...) Our borders are secure. Our families are flourishing. Our values are renewed. Our pride is restored* (State of the Union Address, 2020).) тощо.

Усі ці риторичні прийоми спрямовані на емоційний вплив на адресата задля переконання у прийнятті певних рішень чи формування певних висновків, інтерпретації явищ, оцінки подій тощо.

Отже, ми проаналізували мовну особистість Дональда Трампа, втілену у мовному портреті Трампа-президента на змістовому (когнітивному та вербально-семантичному) і комунікативному рівнях. В межах змістової складової нами виділені основні концепти та семантичні поля, які використовує дана мовна особистість, і які є відображенням особливостей її світогляду та професійної діяльності. Комунікативна складова включає аналіз стратегій і тактик, якими послуговується політичний лідер задля досягнення поставлених ним

цілей і впливу на масову аудиторію. Дослідження показало, що образний опис особистості дозволяє виявити її характерні особливості і створити в масовій свідомості ментальну асоціативну картину політичного діяча. Так, Д. Трамп виявляє себе як нетиповий оратор, який справляє враження людини, близької до народу, а використання ним цілого комплексу риторичних та прагматичних прийомів формує образ жорсткого, принципового, справедливого, домінантного політика. Питання про те, чи є його мовна поведінка наслідком ментальних девіацій, чи це ефективний дискурсивний, стратегічно продуманий механізм, залишається відкритим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Виноградов, В.В. (1980). *О языке художественной прозы*. In *Избранные труды* (с. 56-166). Москва: Наука.
- Деренчук, Н.В. (2018). *Мовний портрет сучасного українського політика* (Автореф. дис. канд. філол. наук). Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк.
- Караулов, Ю.Н. (1987). *Русский язык и языковая личность*. Москва: Наука.
- Матвеева, Г.Г. (1993). *Скрытые грамматические значения и идентификация социального лица («портрета») говорящего*. (Автореф. дисс. д-ра філол. наук). Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург.
- Мухортов, Д.С. (2004). *Об общем и частном в понятиях «языковая личность», «речевой портрет», «идиостиль» и «идиолект» (на примере вербального поведения современных политических деятелей)*. In *Политическая коммуникация* (с. 167-174). Екатеринбург.
- Селіванова, О.О. (2010). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
- Тарасенко, Т.П. (2007). *Языковая личность старшеклассника в аспекте ее речевых реализаций: на материале данных ассоциативного эксперимента и социолекта школьников Краснодара*. (Автореф. дисс. канд. філол. наук). Кубанский государственный университет, Краснодар.
- Франк, Д.А. (2019). *Трамп на кушетке. Что на самом деле в голове у президента*. Available at: <https://books.google.com.ua/>

Lakoff, G. (2016). *Understanding Trump's use of language*. Available at: <https://georgelakoff.com/2016/08/19/understanding-trumps-use-of-language/#more-5208>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Trump, D. (2016). *Donald Trump's acceptance speech*. Available at: <https://www.vox.com/2016/7/21/12253426/donald-trump-acceptancespeech-transcript-republican-nomination-transcript>

Trump, D. (2018). *Remarks at the Conservative Political Action Conference*. Available at: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-23-2018-remarks-conservative-political-action>

Trump, D. (2020). *Campaign Rally in Tulsa, Oklahoma*. Available at: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/june-20-2020-campaign-rally-tulsa-oklahoma>

Trump, D. (2020). *Remarks after Acquittal*. Available at: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-6-2020-remarks-after-his-acquittal>

Trump, D. (2020). *State of the Union Address*. Available at: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-4-2020-state-union-address>

Наукове видання

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

Історія та сьогодення філологічної науки

Том 3

Academic Edition

LINGUISTIC CONCEPTUALISATION
OF PERSON'S MENTAL SPACE

Collective work

History and Contemporaneity of Philological Science

Volume 3

Формат 60x84¹/₁₆.

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Гарнітура Century Schoolbook.

Ум. др. арк. 7,1. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12

тел.: (0362) 26-48-83

Друк: «ПараГраф+»

м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8

тел.: (0362) 26-49-27